

Silvo Kristan

AUDIATUR ET ALTERA PARS¹

(drugačen pogled na dvomljive teze⁶)

Čeprav sem uredniku obljubil, da se ne bom več oglašal, je skušnjava prevelika. **Sofistične²** in **ideološke³** akrobacije ter druge podobne zvijače težko sprejemam, zato se upiram vsakovrstnim manipulacijam, ki jih kdo trosi. Prav je, da bralci preberejo tudi drugačno mnenje (altera pars), kajti le to lahko spodbuja k premisleku in presoji verodostojnosti piscev. Žal se moram zaradi preglednosti in razumljivosti obravnave ponekod ponavljati. Ne nazadnje tudi zato, ker se moj sogovornik v najinem dopisovanju nenehno ponavlja brez dodatnih argumentov. Zdajšnji zapis je mogoče razumeti tudi kot dodatek prispevku Ž. Kozinca in J. Žitnika, ki sta v prejšnji številki Športa (1–2, 2024, str. 5–12) opozarjala na nekatere spodrsilaje v raziskovanju športnega polja. Oba omenjena avtorja opozarjata na slabosti raziskovalnega dela, kot so **nenatančno prikazovanje dejstev, ponarejanje podatkov, pristranskost avtorjev, selektivno poročanje, sporočanje polresnic, neutemeljeno posploševanje, manipuliranje z bralci** in podobno. Natančno o tem pišem v mojem prispevku. Razlika je le ta, da se omenjena avtorja načelno (brez konkretnih primerov) osredotočata na **empirično spoznavno vejo**, jaz pa se omejujem na **teoretično spoznavno vejo** (monografije, razprave, polemike itn.) ter s konkretnimi primeri in argumentiranimi dejstvi (z dokazi) opozarjam na pomanjkljivosti.

AUDIATUR ET ALTERA PARS

(a different way of looking at dubious theses)

Although I promised the editor that I would not comment again, the temptation is too great. I find it difficult to accept sophisticated and ideological acrobatics and other such tricks, which is why I resist all kinds of manipulations that are spread by anyone. It is only right that the readers should also read the dissenting opinion (altera pars), because only this can stimulate reflection and testing of the author's credibility. Unfortunately, for the sake of clarity and comprehensibility, I must repeat myself here and there. Not least because my interlocutor keeps repeating himself in our correspondence without any further argument. This contribution can also be seen as a supplement to the contribution by Ž. Kozinc and J. Žitnik, who in the previous issue of Sport (1–2, 2024, pp. 5–12) pointed out some of the slip-ups in the research of the field of sport. Both authors point out the weaknesses of research work, such as inaccurate presentation of facts, falsification of data, bias of authors, selective reporting, reporting of half-truths, unjustified generalisations, manipulation of readers, etc. I write about these in detail in my contribution. The only difference is that these authors focus in principle (without concrete examples) on the empirical cognitive branch, while I limit myself to the theoretical cognitive branch (monographs, debates, polemics, etc.) and point out the shortcomings with concrete examples and argued facts (with evidence).

■ Ukiniti ali prenesti dejavnost?

Profesor dr. Ivan Čuk v knjigi *Prevarani sokoli* prepričuje bralce, da je po drugi svetovni vojni "komunizem **ukinil delovanje(!) Sokola**" (poudaril s klicajem S. K.). Ker sem bil v tistem času sam tako imenovani naraščajnik sokolskega društva in član vodniškega zbora, vem, da se v 'mojem' društvu po njegovem preimenovanju v fizikulturno društvo ni zgodilo nič nenavadnega. Poleg redne splošne in posebne gimnastične vadbe je društvo še naprej prirejalo društvene maškarade, veselice, silvestrovanja, plesne vaje in javne telovadne nastope. Le namesto Miklavža je društvo obiskal Dedek Mrz. Pa nov uradni žig (z drugačnim imenom) in novo tablo na pročelju stavbe so pristojni naročili. Isti vodniški zbor in ista društvena uprava so ostali in delovali še naprej. Zato sem na profesorjevo nenatančno trditev o **ukinitvi delovanja Sokola** ugovarjal (*Šport*, 2022, št. 3–4), da **delovanje Sokola** ni bilo ukinjeno, ampak so **ista društva delovala še naprej pod drugim imenom** in hkrati mnoga še vsebinsko obogatila svoje delovanje z drugimi športnimi zvrstmi. Enak razvoj dogodkov so mi nekaj let pozneje potrjevali mnogi tečajniki, ki so se udeležili vodniškega izobraževanja v Gozdni šoli v Mozirju. Vem tudi, da Sokolsko društvo Mozirje po preimenovanju v TVD Partizan Mozirje ni spremenilo svojega delovanja. Moje stališče podpira tudi pristojna športnozgodovinska stroka, čeprav to nespretno zapiše: "Sokolska pot v Sloveniji oziroma Jugoslaviji se je (po ukinitvi imena Sokol, op. S. K.) **zaključila**, čeprav **se je s starimi obrazi in vsebinami nadaljevala pod drugimi imeni ...**" (Naša pot, Tomaž Pavlin, Fakulteta za šport, 2014, str. 6). Zakaj očitek o nespretnem ubesedovanju? Ker je izjava v navedku protislovna: nekaj, kar **se nadaljuje(!) s starimi obrazi in vsebinami**, namreč **ni zaključeno(!)**. O **nadaljevanju sokolske dejavnosti** pod drugim imenom piše tudi Bojan Pavletič (Tržaški Sokol, 1999). Pavletič v svoji knjigi zapiše (str. 150), da so ob desetletnici ustanovitve športnega društva Bor "predstavniki nekdanjih tržaških sokolov Boru simbolično izročili nov prapor in ga tudi formalno proglasili za nosilca in **nadaljevalca** tradicij v davnem letu 1869 ustanovljenega telovadnega društva Južni Sokol, kasneje Tržaški Sokol". Torej je tudi tržaški Bor po vojni (pod drugim imenom) **nadaljeval** tradicijo Sokola. Tudi TVD Partizan Narodni dom (prej Sokol) po preimenovanju ni ukini

svojega temeljnega delovanja. Zagovornik teze⁶ o **ukinitvi delovanja Sokola** se sklicuje na "**pozitivne ocene slovenskih zgodovinarjev**"(?). Uporabil je množino(!): **slovenski zgodovinarji**. Po približni (ad hoc) oceni niti en odstotek **slovenskih zgodovinarjev** ni javno ocenjeval knjige *Prevarani Sokoli*, ki širi polresnico o **ukinitvi delovanja Sokola**. Posploševanje 'pozitivnih ocen' enega ali dveh zgodovinarjev na celo populacijo slovenskih zgodovinarjev je metodološki spodrselj brez primere in hkrati manipulacija oziroma tendenciozna sklicevanje na neresnico.

Ukinitve imena (in preimenovanje) torej ni isto kot **ukinitve delovanja**. Osnovnošolcem bi to razliko logično in nazorno pojasnili takole: Če novi lastnik podjetja spremeni njegovo ime, a hkrati nadaljuje s proizvodnjo enakih izdelkov, ne moremo govoriti o **ukinitvi delovanja**. Učenci bi to zagotovo razumeli. Očitno je tudi dr. Čuk dojel osnovnošolsko logiko in zdaj zapiše (*Šport*, 2023, št. 1–2), da so "**delovanje Sokola leta 1945 PRENESLI** (torej **ne ukinitvi**, op. S. K.) **na novo organizacijo**". Lahko se je strinjati s tem, da ta upravno-politični ukrep za mnoge ni bil priljubljen, toda **delovanje Sokola ni bilo ukinjeno**, ampak **preneseno(!)** na organizacijo z drugačnim imenom. In iz te smo dobili Miroslava Cerarja, Miloša Vrtiča, Tineta Šrota in druge priznane telovadce, kar prepričljivo potrjuje, da je **DELOVANJE POTEKALO ŠE NAPREJ POD DRUGIM IMENOM**. Če bi bilo delovanje **ukinjeno**, ne bi dobili Cerarja, Vrtiča, Šrota in drugih. Zamegljevanje dejstev in oznanjanje polresnic v filozofiji štejejo za sofizem. Sofizem je sprevržena metoda za dokazovanje 'resnic', ki prav zaradi sofističnega prijema sploh niso resnice. Sploh pa zgolj opis stanja (ukinitve imena, prenos dejavnosti) brez osvetlitve in razčlenitve vzročnega smisla in okvira ni nikakršno znanstveno početje.

Še eno profesorjevo stališče je zaletavo, nepremišljeno. O prenosu delovanja Sokola (leta 1945) na organizacijo z drugim imenom (Fizikulturno društvo/Fizikulturna zveza) je sokolski ideolog in namestnik staroste Sokola kraljevine Jugoslavije (starosta je bil mladoletni kraljevič Peter II. Karađorđević) Engelbert Gangl zapisal: "Vse, kar se dogaja od takrat dalje po sokolskih domovih in s sokolskim inventarjem, je **nepravilno in protizakonito, absolutno nedemokratično in nasilno**". Naš profesor se pridruži Ganglovemu mnenju (*Šport* 2023, št. 1–2, str. 11). Posebno pozornost

pa vzbuja del navedka, ki je zapisan s poudarjenim črkopisom. V izvirnem ponatisu Ganglovega zasebnega pisma (I. Čuk, A. L. Vest, *Prevarani sokoli*, 2018, str. 439) bistvenih poudarkov ne najdemo zapisanih s poudarjenim črkopisom. Tega je uporabil profesor v svojem prispevku, ker se s trditvijo očitno strinja, saj jo ne komentira in jo hkrati uporablja kot argument za svoje stališče. Ponovimo zapisano misel, ker je 'noro' nesmiselna (nelogična): **Nepravilno in protizakonito, absolutno nedemokratično in nasilno je vse, kar je nastalo po preimenovanju Sokola v Fizikulturno društvo**. Halooo! Profesor, ali veste, kaj pišete in na kaj se sklicujete? V nekdanjih sokolskih domovih in organizaciji z drugačnim imenom so se kalili Miroslav Cerar, Miloš Vrtič, Tine Šrot, Janez Brodnik, Milenko Kersnič, Aljaž Pegan, Lojze Kolman, Mitja Petkovšek, Enis Hodžič, Sašo Bertoncelj in še nešteto drugih telovadcev. Pa Vida Gerbec, Nevenka Pogačnik, Milica Rožman, Marlenka Kovač, Vida Perišič, Zdenka Prusnik-Cerar, Maja in Jasna Dokl, Teja Belak, Adela Šajn ... A vse to je "**nepravilno in protizakonito, absolutno nedemokratično in nasilno**" zgolj zato, ker je nastalo po preimenovanju Sokola v Fizikulturno društvo in pozneje v TVD Partizan??? In vse povojno delovanje Borisa Gregorke, ki je v društvu TVD Partizan Narodni dom ustvaril nekaj izjemnih telovadcev, je nepravilno in protizakonito? In vse kolajne Miroslava Cerarja so "**nepravilne in protizakonite, absolutno nedemokratične ...**"? Pa delovanje Jelice Vazzaz na področju ritmične gimnastike – je protizakonito in nasilno? Po E. Ganglu (in dr. Čuku) je 'sokolska' odbojka *pravilna, zakonita in demokratična*, 'fizikulturna' odbojka pa *nepravilna, nezakonita, nedemokratična in nasilna*!? Natančno to pišete, profesor. Pamet v glavo! V znanem društvu (z novim imenom) so poleg gimnastične zakonito (z ustanovnim občnim zborom in izvoljenimi predstavniki) nastale še košarkarska in roketna sekcija ter ena najmočnejših judo sekcij v takratni državi ... a to je nasilno, nepravilno, nedemokratično? Nekatera društva (z drugačnim imenom) so poleg telovadbe organizirala še nedeljske izlete v gore in smučarske tečaje ... a to je nepravilno? Iz analov (Maja Dokl, Delo, 15. 1. 1994, podlistek št. 14) izvemo, da je nekoč eno najvidnejših sokolskih društev (danes Športno društvo Narodni dom) leta 1993 poleg športne gimnastike gojilo še odbojko, košarko, ritmično gimnastiko, ples, jogo, taborjenje in tako imenovano aerobiko. A to je narobe (**nezakonito, nasilno**) zgolj

zato, ker ne poteka več v kraljevem Sokolu? V manjših krajih so društva z novim imenom (npr. TVD Partizan Bakovci) postala središče vsega športnega dogajanja v kraju. S tem vendar ni nič narobe! Prav obratno, zaželeno in pohvalno je!

Hkrati ko se profesor sklicuje na zasebni zapis nekdanjega kraljevega sokolskega podstaroste E. Gangla, pa zamolči drugo plat medalje. Zbor delegatov slovenskega Sokolstva, ki je bil 8. julija 1945 na Taboru v Ljubljani, je razpravljal tudi o vključevanju Sokola v novo fizikolturno organizacijo in zahteval (I. Čuk, A. L. Vest, *Prevarani Sokoli*, str. 438), "da naj (v novi organizaciji, op. S. K.) vse naprave slovenskega Sokolstva služijo istim namenom, za katere so bile zgrajene ali pridobljene ... tako bo osnovno delo, ki ga je vršilo Sokolstvo med slovenskim narodom, živelo dalje, dopolnjeno in oplemenitenjeno ...", kar se je v resnici tudi dogajalo. Dopolnjeno in oplemenitenjeno! Res pa je, da nekateri današnji proučevalci Sokola ne priznavajo legitimnosti takratnim delegatom slovenskega Sokolstva, kar ni nič drugega kot (spet) politične igre, podobne onim, ki so delovanje Sokola prenesle v novo povejno fizikolturno organizacijo. Toda na svečani objavi preimenovanja Sokola v Fizikolturno društvo/Fizikolturno zvezo je razpravljal tudi dr. Viktor Murnik, ki ga naš profesor samozvano (brez strokovnega dogovora, nedemokratsko, nelegitimno, nelegalno) razglašja za "očeta slovenske telesne kulture". Njegovega nagovora ne gre spregledati. Navajam le bistvene poudarke, ki so diametralno nasprotni od izjave jezne kraljevega sokolskega podstaroste E. Gangla, na katerega se sklicuje naš profesor. Tole je povedal dr. Murnik: "Jaz pa pravim, da pravo slovensko Sokolstvo ni mrtvo, ampak bo le še krepkeje živelo v novi telesno vzgojni organizaciji ... Tej organizaciji torej iz vsega srca: Zdravo!" (*Prevarani Sokoli*, str. 439). Dr. Murnik ne govori o ukinitvi Sokola ("pravo slovensko Sokolstvo ni mrtvo", pravi) in iz "vsega srca" pozdravlja novo organizacijo s sokolskim pozdravom 'zdravo'. Domnevam, da je 'ata' razočaral našega profesorja, toda nekaj drugega je bolj pomembno: Profesor zamolči dejstva, ki ne ustrezajo njegovi 'teoriji'. Sklicevati se le na stališča, ki potrjujejo našo tezo (E. Gangl), in zamolčati dejstva, ki tej tezi nasprotujejo (dr. V. Murnik), je psevdoznanost, lažna znanost. Gre preprosto za goljufijo, zavajanje, manipulacijo, sofizem. Očitno akademski naziv še ni jamstvo za pošteno nepristransko raziskovalno delo in neoporečno javno pisno delovanje.

■ Telesna kultura – šport(na kultura)

Znano je, da se ugledni profesor s FŠ zavzema za ponovno uveljavitev izraza *telesna kultura*. Zato veliko obeta njegova naslednja napoved: **"Naj še enkrat ponovim temeljne razlike med določiloma za izraza *telesna kultura in šport*"** (Šport, 2023, št. 1–2, str. 12). Žal nismo izvedeli nič novega in uporabnega. Je pa v opisu obeh pojmov opazna vrzel, ki je ne gre spregledati. Pisec namreč zapiše, da je **"telesna kultura oblika in sestavni del kulture"**, česar ne najdemo pri opredeljevanju pojma šport. Iz zapisanega je mogoče izpeljati logični sklep, da je pojem 'kultura' differentia specifica med izrazoma *telesna kultura* in šport. Poljudno povedano: *telesna kultura* je del obče kulture naroda, šport pa to ni!? Zakaj šport ne bi bil del obče narodove kulture? Če je šport opredeljen in prepoznan kot svetovni **kulturni** pojav, je samoumevno, da je po načelu dedukcije (sklepanje iz splošnega na posamezno) tudi nacionalni **kulturni** pojav. Enako kot so vsa druga področja družbene stvarnosti in ustvarjalnosti del obče narodove kulture (SSKJ, točka 1), je tudi šport z vsemi svojimi pojavnimi oblikami sestavni del te kulture. Očitno profesorjeva razlaga obeh pojmov ne drži vode. Ja, veliko škode lahko naredi nekritično sklicevanje na tuje vire ... Zavračam pa tudi profesorjeve telepatske sposobnosti; on namreč **ve(!)**, kako bi Kristan imenoval najino dopisovanje: profesor gimnastike bi to imenoval 'telesna kultura', Kristan pa bi izbral ime 'šport'. Žal je telepacija (oz. logika) v okvari in ne deluje. Kristan zagotovo ne bi izbral izraza 'šport', ker pri rabi tipkovnice manjka telesno gibanje, ki je *conditio sine qua non* za opredeljevanje pojma 'šport'. Vsa stvar je še najbližje 'črkarski pravdi', ki pa kljub temu z vidika natančnosti in znanstvene odličnosti ni zanemarljiva.

Z logičnim ubesedovanjem svojih misli ugledni profesor res nima sreče. Zapisal je npr. tole: "... revija Šport ni šport, čeprav ima tako ime ...". Ja, revija Moj pes ni pes, čeprav ima tako ime. In revija Šport res ni šport, ampak je **revija(!)** za teoretična in praktična vprašanja športa, kar je zapisano tudi na naslovnici. Izjava "revija Šport ni šport, čeprav ima tako ime" je ne-logično zmedeno. Formalno je na videz sicer resnična (namreč, če je šport **svetovni kulturni** pojav, revija Šport res ne more biti **svetovni kulturni** pojav), a hkrati je logič-

no nepravilna, ker odreka delnemu pojmu (reviji Šport) pripadnost istorodnemu nadrejenemu pojmu (kulturni pojav z imenom šport). Skratka, zmedeno! Pač težave z logičnim ubesedovanjem ...

■ Gimnastika – preganjan strokovni izraz?

Prvopodpisani avtor knjige *Izrazoslovje pri telovadbi* (2018) si prizadeva **"izraz gimnastika namerno in dosledno spremeniti v telovadbo"** (str. 8), čeprav hkrati pritrjuje, da sta *telovadba* in *gimnastika* sopomenki. Za takšno rigorozno namero prvopodpisani pisec omenjene knjige navaja nekaj dvomljivih razlogov. Eden teh je, da si je izraz **gimnastika** "izmislil socializem" oziroma da gre za "komunistično vsiljen izraz" (Dnevnikov Objektiv, 14. 3., 2020). Ta zmotna trditev je bila v strokovni reviji (Šport, 2021, št. 3–4) že argumentirano zavrnjena. Zagotovo pa je dvobesedni izraz športna gimnastika kalk (dobesedni prevod) ruskega izraza *sportivnaja gimnastika*, kar pa ne spremeni dejstva, da je beseda *gimnastika* antičnega izvora (gr. *gymnos*, nag, neoblečen; *gymnastes*, telovadec). Zavrnjena je bila tudi že zmotna trditev, da je beseda **gimnastika** tuj izraz. V resnici gre za tako imenovano prevzeto besedo, ki je postala del slovenskega knjižnega jezika (glej SSKJ). Ostane nam še komentar najnovejše naslednje profesorjeve izjave: "Ob pregledu zgodovinskih virov smo ugotovili, da se je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja (1980–1989, op. S. K.) močno spremenil odnos do izraza telovadba in se je **uveljavil izraz gimnastika**" (poudaril S. K.). **Uveljavil!** (poudaril S. K.). Res zmedeno: Empirično dejstvo (uveljavitev izraza **gimnastika**) ne pritrjuje nameri teoretika, da je treba **"izraz gimnastika namerno in dosledno spremeniti v telovadbo"**. Uveljavitev nekega izraza ni argument za njegovo 'namerno in dosledno' izganjanje, ampak prav obratno. Očitno gre za zloglasni 'argument moči' namesto za 'moč argumenta'. V znanosti 'argument moči' ne šteje.

In kako je z uveljavljanjem izraza *gimnastika*? Ali se je res uveljavil šele v osemdesetih letih prejšnjega stoletja? Starogrški vzgojno-izobraževalni sistem je obsegal tri temeljna področja: gramatiko, glasbo in **gimnastiko** (J. Leskošek, *Teorija fizičke kulture*, 1980). Pojem **gimnastika** je starim Grkom pomenil "umetnost telesnih vaj" (Leksikon Cankarjeve založbe, 1988). Od antičnih časov izraz **gimnastika** nikoli ni šel v

pozabo. Nekoliko so ga opuščali le narodi, ki so iz narodnostnih ali političnih razlogov vztrajali pri 'svojih' izrazih (Turnen, telocvik, telovadba). V humanizmu (med 14. in 16. stol.) in razsvetljenstvu (18. stol.) so pod **gimnastiko** razumeli "vse oblike telesnih vaj" (Veliki splošni leksikon Državne založbe Slovenije, 2006). Italijanski humanist Hieronymus Mercurialis je leta 1573 napisal delo z naslovom *De arte gymnastica*. Tudi švicarski pedagog in šolski reformator J. H. Pestalozzi (1746–1827) se je navduševal nad antično **gimnastiko** in zahteval, da se tak predmet vpelje v šolski vzgojno-izobraževalni sistem. Na Danskem so poznali Nachtgallov **gimnastični** sistem, ki je vseboval vse področje telesnih vaj. Tudi Šved P. H. Ling (1776–1839) je uporabljal izraz **gimnastika** (Lingova gimnastika, švedska gimnastika). Poljaki so leta 1867 ustanovili **Gimnastično društvo** (Towarzystwo Gimnastyczne), leta 1885 pa **Gimnastično zvezo Sokol** (Swazek Towarzystw Gimnastycznych Sokol). Leta 1857 nastane v Beogradu *Prvo srbsko društvo za gimnastiko in borenje*, ki se leta 1881 preimenuje v *Beogradsko gimnastično društvo Soko*. V Trstu so leta 1846 ustanovili gimnastično šolo "*La Civica Scuola di Ginnastica*", leta 1863 pa je bilo tam ustanovljeno društvo "*Societa Triestina di Ginnastica*", pozneje preimenovano v "*Associazione Triestina di Ginnastica*" (Bojan Pavletič, *Tržaški Sokol*, Trst, 1999). Tudi hrvaškemu Sokolu (ustanovljen leta 1874) izraz **gimnastika** ni bil tuj (Vinko Zaletel, *Zgodovina telesne vzgoje in sokolstva*, Učiteljska tiskarna v Ljubljani, 1933). Ob (nemškem) turnerskem in (slovenskem) sokolskem gibanju so se v 19. stoletju po vsej evropski celini pojavljala številna druga **gimnastična** gibanja (Naša pot, str. 227). Poglobljeno raziskovanje bi odkrilo še več konkretnih primerov rabe izraza **gimnastika**. Težko je pritrditi, da se je omenjeni izraz uveljavil šele v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, kar pa niti ni bistveno. Dejstvo je, da je izraz **gimnastika** uveljavljen domala v vseh evropskih jezikih (ang. gymnastics, heavy gymnastics, light gymnastics, artistic gymnastics, rhythmic gymnastics; nem. Gymnastik; srb. gimnastika; fr. gymnastique; port. ginastica; it. ginnastica; šp. gimnastica). Izraz **gimnastika** so tudi slovenski slovaropisci zapisali v Slovar slovenskega knjižnega jezika, ker je očitno njegova pogostost (uveljavljenost) zadostila merilom, ki odločajo o vpisu gesla v SSKJ.

Tudi v zapisih o nastajanju Sokola na Slovenskem se pojavlja izraz **gimnastika**. Po-

znejši odbornik Sokola Bernard Jentl je 27. julija 1862 v časopisih *Naprej* in *Novicah* vabil bralce k nastajajočemu društvu z besedami: "Vsakemu je že znano, kako koristna je telovadba ali **gimnastika** ... Koristno bi bilo, da bi se **gimnastika** tudi v Ljubljani bolj udomačila in da bi se napravilo **gimnastično** ali telovadno društvo" (M. Dokl, 130 let Južnega Sokola, Delo, 1994, 7. jan., podlistek št. 2). Začetnikom Sokola izraz **gimnastika** torej ni bil tuj. Celó po ustanovitvi Telovadnega društva Južni Sokol v Ljubljani (1863) beremo v zgodovinskih zapisih, da je poseben **gimnastični** odbor sprejemal nove člane šele potem, ko so podpisali tako imenovani **gimnastični** red. Tudi v sokolskih strokovnih zapisih najdemo dvobesedni izraz **gimnastično** orodje. V knjigi *Naša pot* (več avtorjev, Fakulteta za šport, 2014), ki je izšla ob 150-letnici ustanovitve Južnega Sokola in sokolskega gibanja, različni avtorji večkrat uporabijo izraz **gimnastika**. Izraz **gimnastika** je na seznamu olimpijskih športnih zvrsti že od začetka modernih olimpijskih iger (1896). Celó Slovenska Sokolska zveza (ustanovljena leta 1905) se je včlanila v Mednarodno **gimnastično** zvezo in s tem formalno priznala izraz **gimnastika**. Slovenska telovadna vrsta je pogosto nastopala na mednarodnih **gimnastičnih** tekmovanjih. Mednarodni izraz **gimnastika** se je dokončno uveljavil z ustanovitvijo Mednarodne **gimnastične** zveze (FIG, Federation International Gymnastics, 1881), Evropske **gimnastične** zveze (EUG, European Union of Gymnastics, 1982) in **Gimnastične** zveze Slovenije (GZS, 1962). In ne nazadnje, študijski predmet na Fakulteti za šport se imenuje Športna **gimnastika** z *ritmično izraznostjo* ... hkrati pa profesor športne **gimnastike** 'namerno in dosledno' izganja izraz **gimnastika**. Luda kuća!

Ja, profesor športne **gimnastike** ima prav, ko pritrdi, da se je izraz **gimnastika** uveljavil. Narobe je nekaj drugega: izraza, ki se je uveljavil, ne gre 'namerno in dosledno spreminjati' (iztrebljati). Razumni slovaropisci, ki se s takšnimi vprašanji poklicno ukvarjajo, uveljavljene izraze sprejmejo in zapišejo v slovar. Tako se pač bogati jezik. Poklicnim slovaropiscem niti na misel ne pride, da bi uveljavljene izraze 'namerno in dosledno spreminjali'. Je pa res, da je pojem **gimnastika** spreminjal svojo vsebino, kar pa je že druga tema, primerna za kako diplomsko nalogo.

■ Revija Šport naj bi bila naslednik Sokolskega vestnika!?

Ja, tako meni visokošolski profesor športne gimnastike. Zapiše namreč tole (Šport, 2023, št. 1–2): "**Tudi revija Šport je neke vrste moralni naslednik tega časopisa**" (Sokolskega vestnika, katerega založnik je bil nekaj časa dr. Viktor Murnik, op. S. K.). Če bi ta teza obveljala, bi potemtakem bil dr. Viktor Murnik (1874–1964) 'neke vrste moralni začetnik' revije Šport. Ali je to res? Profesorjeva teza je nasploh nesmiselna, med drugim tudi zato, ker ne vemo, kaj pomenita puhlici '**neke vrste**' in '**moralni naslednik**'. Pa še na eno protislovje v profesorjevem 'teoretiziranju' je treba opozoriti. Profesor se pridružuje mnenju namestnika staroste Sokola kraljevine Jugoslavije E. Gangla, ki meni, da je vse(!), kar je nastalo po preimenovanju Sokola, "**nepravilno, protizakonito, absolutno nedemokratično in nasilno**", a hkrati **sodobno revijo Šport razglasil za 'neke vrste moralnega naslednika' sokolskega glasila**. Res nenavadno! Izjavi sta namreč protislovni (se izključujeta), kar se profesorju večkrat zapiše. Če je VSE, kar je nastalo po preimenovanju Sokola, **nepravilno, protizakonito, absolutno nedemokratično in nasilno**, naj bi to veljalo tudi za revijo Šport (ki je nastala po preimenovanju Sokola), kar pomeni, da ta revija ne more biti niti '**moralno**' niti ne '**neke vrste**' naslednica sokolskega tiska. Res bi bilo nenavadno, če bi bila '**socialistična**' revija naslednica glasila, ki je izhajalo pod monarhijo in pokroviteljstvom mladoletnega kraljeviča Petra II. In ne nazadnje, revija z imenom Šport je začela izhajati 26 let po smrti dr. Murnika. Kako je bilo v resnici, lahko preberemo v kolofonu revije. Najprej je izhajal VODNIK (1949–1957); ta se je preimenoval v LJUDSKI ŠPORT (in izhajal od leta 1958 do 1961), nakar se je glasilo preimenovalo v TELESNO KULTURO, ki se je leta 1990 preimenovala v revijo za teoretična in praktična vprašanja športa z imenom ŠPORT.

Pozorni bralec profesorjevih besedil tudi ne more spregledati njegove naslednje nenačelnosti. Hkrati ko s poudarjenim črkopisom podpre mnenje E. Gangla o '**nepravilnosti, protizakonitosti, absolutni nedemokratičnosti in nasilnosti**' ukinitve imena Sokol, samozvano na podoben ali enak način razglasi zaslužnega privrženca gimnastike za 'očeta slovenske telesne kulture'. Profesor tudi pojasni, da naziv 'oče'

pomeni *miselni utemeljitelj*. Profesor torej meni, da je dr. Murnik **miselni utemeljitelj slovenske telesne kulture**. Pozor: ne 'oče' (miselni utemeljitelj) telovadbe/gimnastike/športne gimnastike, ampak vsega, kar lahko štejemo za tako imenovano *telesno kulturo*. In sploh ga ne moti, da teza o 'očetu telesne kulture' razpade ob prvem konkretnem primeru. Denimo, da k tako imenovani **telesni kulturi** štejemo na primer **osnove alpskega smučanja in osnove nekaterih športnih iger**. Ali je res dr. Murnik 'oče' (miselni utemeljitelj) alpskega smučanja in nekaterih športnih iger? Dr. Murnik, 'oče' (miselni utemeljitelj) košarke ... ??? Najbrž komentar ni potreben.

Še eno dvomljivo profesorjevo izjavo je treba še vedno osvetljevati. Profesor namreč še kar vztraja (Šport, 2023, št. 1–2, str. 12), da je dr. Viktor Murnik »pripravil **večino slovenskega strokovnega izrazja ...** drugi smo le razvijalci tega temeljnega izrazja, pa naj si gre za telovadbo, **smučanje, planinstvo ali kaj tretjega**“ (poudarjen črkopis S. K.). Če bi profesor vztrajal, da je dr. Murnik pripravil **večino strokovnega izrazja na področju gimnastike oziroma športne gimnastike**, bi mu še lahko pritrdil, ni pa mogoče pritrditi, da je (Murnikova) gimnastična terminologija podlaga za strokovno izrazje vseh drugih športnih zvrsti. Čeprav je o tem vprašanju že tekla beseda v eni od prejšnjih števil revije, ne bo odveč še nekaj poudarkov. Vsaka športna zvrst ima svojo terminologijo in jo ustvarjajo strokovnjaki, ki se na to športno zvrst spoznajo. Gorniki ustvarjajo svojo terminologijo, košarkarji svojo, smučarji svojo in tako naprej. Ker se nekoliko bolj spoznam na gorništvu, alpsko in turno smučanje ter košarko in roket, lahko potrdim, da v teh športnih zvrsteh ni Murnikovih gimnastičnih izrazov. Da ne bi podaljševal tega zapisa z nadaljnjimi argumenti, predlagam, da bralci vzamejo v roke knjigo *Izrazoslovje pri telovadbi* (I. Čuk in drugi, 2018) in sami ugotovijo, katere telovadne termine najdemo v smučanju, planinstvu, rokoborbi, športnih igrah, atletiki itn. Pri tem je seveda treba tudi upoštevati, da na primer besede **skok, poskok, klek, počep** itn. niso le (Murnikovi) gimnastični termini, ampak so tudi izrazi iz vsakdanjega pogovornega jezika in prav tako termini **v nekaterih športnih panogah**. **Skok** v smučanju, košarki ali atletiki torej ni 'Murnikov skok'. Dr. Murnik tudi ni sam izumil vseh gimnastičnih terminov, ampak je mnoge prevzel od svojih predhodnikov, se zgledoval po Tyrševi češki terminologiji ali jih 'posvojil' (terminologiziral) iz splošnega

besednjaka slovenskega knjižnega jezika ter jih normaliziral in sistemiziral kot telovadne/gimnastične termine. Ne gre torej nekritično posploševati in laično precenjevati Murnikovega terminološkega dela za celotno slovensko športno terminologijo.

■ Kdo je bil Stanko Bloudek?

Državno priznanje za različne dosežke na športnem področju je dobilo ime po Stanku Bloudku. Profesor športne gimnastike na Fakulteti za šport (FŠ) meni (Šport, 2023, št. 1–2), da bi se takšno priznanje moralo imenovati po zaslužnem sokolu, ki ga profesor brez soglasja širše športnostrokovne javnosti, že nekaj let razglša za 'očeta slovenske telesne kulture'. V omenjenem prispevku je profesor opravil nekakšno *ad hoc* 'primerjalno študijo' o delu in pomenu obeh zaslužnih osebnosti in pri tem z nekaterimi trditvami posmrtno omadeževal Bloudkovo dobro ime. Profesor gimnastike na primer zapiše: **"Komunistična oblast je Bloudka postavila na prestol pomembnosti predvsem z namenom dodatno okrniti spomin na sokolstvo ter poudariti komunistične podpornike in sodelavce."** Za navedeno izjavo ne navaja nikakršnih veljavnih argumentov. Zato mi najprej pride na misel vprašanje, kako profesor ve, da je njegova trditev verodostojna. Znano je, da je sredi šestdesetih let prejšnjega stoletja začela podeljevati Bloudkova priznanja takratna Zveza za telesno kulturo Slovenije (in ne komunistična oblast, kot zapiše naš profesor); in čez nekaj let (ko je komunizem nepovratno odšel) je to nalogo prevzelo Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport in tedaj (1993) je Bloudkovo priznanje uradno dobilo status državnega priznanja. Zdi se, da le ni bilo vse tako, kot želi prikazati profesor. Profesor doda še brutalnejšo tezo, namreč, da je "morda bil eden od razlogov (da je športno priznanje dobilo ime po S. Bloudku, op. S. K.) tudi podobnost (v čem?, op. S. K.) z nekim bolj znanim ključavničarjem ...". Ni treba biti preveč bister, da razvozlal naslednji pamflet (sramotilni spis): Državno priznanje na športnem področju je (morda) dobilo ime po Stanku Bloudku zato, ker je imenovan bil "podoben ključavničarju", ki je desetletja vodil prejšnjo SFRJ. In tako namesto korektnih strokovnih razprave beremo žaljiv politični pamflet. Oglejmo si še enkrat poudarjeni navedek in razčlenimo, kaj nam sporoča. Če zane-marimo blodnjo o **'okrnjenju spomina**

na sokolstvo', nam navedek sporoča, da je Bloudkovo priznanje pravzaprav **'komunistično priznanje'**, ki ga po padcu komunizma še kar naprej podeljujejo **'komunističnim podpornikom in sodelavcem'!**? Presojo prepuščam bralcem in prejemnikom priznanj. Besedi komunist in komunizem sta danes postali pogosti zmerljivki, ki zavzemata pomembno mesto tudi v profesorjevem besednem zakladu. Kdor se z njim ne strinja, mu profesor očita, da je pod vplivom 'komunističnih stricov'. Naš profesor pa kdaj pa kdaj tudi obrne ploščo. V glasilu Ognjišče (2009 – 11, str. 76) je o Bloudku zapisal: **"Z izredno dejavnostjo je bil v našem kulturnem življenju osebnost zgodovinskega pomena in ima do sedaj največje zasluge v zgodovini slovenskega športa in slovenske telesne kulture."** Očitno gre za protislovni stališči, kar se profesorju večkrat zapiše. Katera stran plošče je verodostojna? Pa ne da gre za kameleonsko življenjsko filozofijo, ko *"si po potrebi eno ali drugo"*? (Op. zadnji navedek je prepisan iz enega od profesorjevih prispevkov).

Še en 'politični napad' na Stanka Bloudka? Leta 1948 je Bloudek postal član Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK). Profesor **ve(!)** (in zapiše), da je Bloudek postal član MOK-a **na zahtevo komunistične partije (KPJ)**. Sporočilo med drugim tudi namiguje, da se je MOK uklanjal zahtevam KPJ. Ali je to res? Avtorja knjižice *Ob 40. obletnici podeljevanja Bloudkovih priznanj* (J. Pogačnik, M. Račič) navedeno trditev izrecno zanikata in zapišeta, da je bil Bloudek izbran za člana MOK-a **"na predlog članov samih, ne na pobudo ali prošnjo iz Jugoslavije"**. Enako zapiše D. Stepišnik in še doda: **"Izvolili so ga zato, ker je bil ugledna osebnost v mednarodnem športu"** (Stanko Bloudek, str. 140). Kdo nam laže? Profesor Bloudku še očita, da se po vojni kot vplivna osebnost ni zavzel za svojega prijatelja in mecena J. G., ki ga je takratna oblast zaprla zaradi črnoborizijanstva. Preseneča (ali pa tudi ne) profesorjev etični nazor, da je pomoč črnoborzijancu vrlina.

Z omadeževanjem Stanka Bloudka so posredno 'popackani' vsi dozdejšnji prejemniki Bloudkovih ('komunističnih') priznanj (teh je zdaj že okoli 1.700) ... in ne nazadnje tudi odbor, ki ta ('komunistična') priznanja še kar podeljuje 'komunističnim podpornikom in sodelavcem'. Ker ne kaže, da bi se na diskvalifikacije Stanka Bloudka oglašil odbor, ki vsako leto izbere in predlaga nagradence, sem se po zadnjem 'napadu'

nanj (revija Šport 2023, št. 1–2, str. 13) poglobil v nekaj njegovih biografij, ki so mi dostopne. Ker ni namen tega zapisa opisati celotno delovanje Stanka Bloudka na športnem področju, bom vzel pod drobnogled le nekaj profesorjevih trditev, ki se mi zdijo dvomljive oziroma podtaknjene z očitnim namenom razvrednotiti Bloudkov ugled v korist njegovega sokolskega 'očeta telesne kulture'.

Poleg že navedenih političnih nalepk je profesor še večkrat posegel v dobro ime Stanka Bloudka. Takole, med drugim, na primer zapiše: **"Ob obravnavi Bloudka je v javnosti zelo veliko puhlic in malo dejstev."** Veliko puhlic?! Že izraz 'puhlice' je žaljiv, tako za Bloudka kot za opisovalce Bloudkovega delovanja v športu, ki domnevne 'puhlice' širijo v javnosti. Izraz 'puhlica' namreč pomeni vsebinsko prazno besedo, ki navadno označuje nekaj, kar v resnici ne obstaja ali se dejansko sploh ni zgodilo. Širjenje nečesa, kar v resnici ne obstaja ali se dejansko sploh ni zgodilo, je laž (*fake news*). Naš profesor torej pisce Bloudkovih biografij (ki domnevno pišejo 'puhlice') obtožuje lažnivosti. Brez komentarja! In ob tem ne pozabimo, da je isti pisec v Ognjišču zapisal o Bloudku tole: **"Z izredno dejavnostjo je bil v našem kulturnem življenju osebnost zgodovinskega pomena in ima do sedaj največje zasluge v zgodovini slovenskega športa in slovenske telesne kulture."** Obe izjavi s poudarjenim črkopisom se izključujeta. Očitno je profesor res *"po potrebi eno ali drugo"*. Na svoji knjižni polici imam tri biografije, ki z **veliko dejstvi** opisujejo Bloudkovo delo in njegov pomen za slovenski šport. Prva je zapisana v slavnostni izdaji knjižice z naslovom *50 let Bloudkovih priznanj, 1965–2015*; uredila sta jo športni pedagog in športni novinar Jože Pogačnik ter legendarni atlet in zapisovalec atletskih dogodkov Marko Račič. Ne bi si upal trditi, da ugledna športna delavca trojica puhlice (laži). Sploh pa sta obsežnejši in pomembnejši drugi dve biografiji. Eno je leta 2009 izdala Tehniška založba Slovenije v knjigi z naslovom *Leteči človek – Stanko Bloudek* (avtorji: umetnostni zgodovinar, raziskovalec, pisatelj, publicist in novinar dr. Sandi Sitar; umetnostni zgodovinar, kustos in direktor Muzeja športa dr. Iztok Durjava; izredna profesorica na fakulteti za arhitekturo inž. arh. dr. Sonja Iľko in drugi), ki na dvajsetih straneh precej natančno (**z veliko dejstvi**) opisuje Bloudkovo delovanje na področju športa. Ne bi si upal zapisati, da tudi navedeni nepristranski avtorji pišejo puhlice (laži, *fake news*). Najbolj obsežno

(na 161. straneh) in zelo natančno je leta 1971 Bloudkovo prisotnost v slovenskem športu opisal profesor zgodovine športa na ljubljanski FŠ Drago Stepišnik v raziskovalni nalogi, ki je izšla tudi v knjižni obliki s preprostim naslovom *Stanko Bloudek* (izdala Državna založba Slovenije, 1971). Kdorkoli si upa zapisati, da je "ob obravnavi Bloudka v javnosti veliko puhlic in malo dejstev", navedenih biografij ne pozna ali se spreneveda. V našem primeru gre za sprenevedanje. Dokazljivo je namreč, da profesor zelo dobro pozna najboljše raziskovalni zapis o Bloudkovem delu v športu. Na podlagi te biografije je profesor gimnastike na drugem mestu (glej Naša pot, 2014, str. 186–191) z natančno analizo Bloudkovega dela naštel in skrbno klasificiral 30 (trideset) pomembnejših **konkretnih dejstev**, ki jih je mogoče šteti za prispevek k širjenju slovenskega športa. In kljub temu v strokovni reviji zapiše: "Ob obravnavi Bloudka je v javnosti zelo veliko puhlic in malo dejstev." Empirična ugotovitev dejstev ne potrjuje profesorjeve izjave o 'veliko puhlicah in malo dejstvih'. Poznavalcem znanstvene metodologije širši komentar ni potreben. Očitno smo spet pri reku, da *"si pač po potrebi eno ali drugo"*.

Naš profesor trdi, da Bloudku "pripisujejo, da je **začetnik**" nekaterih športnih zvrsti v Sloveniji (omenja tenis, lahko atletiko, plavanje) in nato odločno oporeka trditvi v navedku. In prav ima! V nobeni od omenjenih biografij, nisem zasledil podatka, da bi bil Bloudek **začetnik** kake športne panoge v Sloveniji. Bil pa je načelnik teniške, lahkoatletske in plavalne sekcije, kar še ne pomeni, da je bil tudi **začetnik** teh športnih zvrsti v Sloveniji. V verodostojnih virih, ki opisujejo Bloudkovo delovanje v športu, najdemo izraze *soustvarjal, se zavzemal, organiziral, načeloval, predsedoval, je agitiral, je načrtoval in gradil, izboljševal športno infrastrukturo* in podobno ... ter tako **pomagal pri organiziranem širjenju različnih športnih disciplin**. In s tem je Bloudek odigral pomembno vlogo. V analih beremo, da je bil v športu dejaven kot funkcionar, organizator, športni učitelj, trener, mecen, mentor ter načrtovalec različnih športnih objektov po vsej Sloveniji. Vse te Bloudkove vloge so v obsežni biografiji (D. Stepišnik) dokumentirane na konkretnih primerih (in ne kot puhlice). Tudi v *Leksikonu Cankarjeve založbe* (1988) je Bloudek predstavljen kot "organizator in usmerjevalec športa" (ne pa kot **začetnik**). Na podlagi Bloudkove biografije mu je mogoče priznati **začetništvo** le v kotalkanju. Po njegovi zaslugi je v Iliriji začela delo-

vati tudi sekcija za hazeno, ki jo je spoznal na Češkem. Pa zelo se je zavzemal, da bi pri nas začeli igrati tudi hokej na ledu. Je pa res, da je celo Bloudkov kronist D. Stepišnik včasih nenatančen (dvoumen, zavajajoč). V sklepnih mislih svoje knjige *Stanko Bloudek* (str. 160) zapiše: "Sam je uvedel v slovenski šport lahko atletiko, umetnostno drsanje, hokej na ledu, namizni tenis in kotalkanje." Sam??? Težko si je predstavljati, kako lahko nekdo **sam(!?)** 'uvede' npr. hokej na ledu. Poleg tega je tudi znano, da so se z lahko atletiko v omejenem obsegu ukvarjali že v nekaterih sokolskih društvih. Toda glagol *uvesti* pomeni tudi "narediti, da se kaj začne". Če tako razumemo glagol *uvesti*, lahko delno (brez zaimka **sam**) pritrdimo Stepišniku. Znano je namreč, da je Bloudek, ko je bil predsednik Športnega društva Ilirija, "naredil, da so poleg nogometa začele delovati tudi druge športne sekcije".

Bloudek se je tudi sam bodisi tekmovalno bodisi rekreativno ukvarjal kar z nekaj športnimi zvrstmi. V gimnazijskih letih je telovadil v Sokolu. Pozneje se je ukvarjal z atletiko ter nekaj časa tekmoval in tudi zmagoval v metanju diska. Nekaj časa je igral nogomet. Tudi sabljal je. Tri leta je bil državni prvak v umetnostnem drsanju, za razvedrilo pa je tudi kotalkal. Na Češkem se je seznanil tudi s smučanjem. V zrelih letih je igral tenis, hodil v hribe in kolesaril. Tekmoval je tudi v avtomoto športu, za razvedrilo pa igral namizni tenis. Ugotoviti je torej mogoče, da je imel Stanko Bloudek **neposredno kar nekaj lastnih izkušenj z ukvarjanjem z različnimi športnimi zvrstmi**. Te so ga pripeljale tudi v trenersko delo. Kot športni učitelj in trener je pomagal pri vadbi mlajših nogometašev, plavalcev, skakalcev v vodo, atletov, drsalcev in kotalkarjev. Tudi o njegovem trenerskem delu je profesor kritičen, saj "njegovi varovanci niso nikoli dosegli svetovno odmevnih rezultatov". To je seveda res, a 'svetovno odmevni rezultati' vendar niso bistveni del tako imenovane telesne/športne kulture nekega naroda.

Ob razpravi o Bloudkovih zaslugah za širjenje športa na Slovenskem ni mogoče spregledati nenavadnega odnosa sokolske telovadne organizacije do prihajajočih športnih panog. Sokolska organizacija je bila do športa zadržana in ni odobravalala "specialnega gojenja športnih panog, ker je to proti sokolskemu načelu o vsestranskosti telesne vadbe" (Naša pot, str. 114). Beremo tudi, da je ob širjenju različnih športnih panog šlo za nekakšen strah, "da bi (športne panoge) ogrozile primat gimnastike kot

osnovne sokolske doktrine“ (Naša pot, str. 222, 231). Športu so očitali tekmovalnost. Ta očitek je nesmiseln, saj so telovadci prav tako tekmovali na pomembnih domačih in mednarodnih prireditvah. Tekmovali so tudi v nekaterih atletskih disciplinah. Sokoli so ob nezadržnem širjenju športa ugotovili, da ta mladino privlači, zato so tudi v nekaterih sokolskih društvih (iz strahu pred osipom članstva?) začeli gojiti nekatere športne panoge, vendar le kot dopolnitev temeljnemu sokolskemu programu ter po sokolskih pravilih in 'gimnastičnem redu', ne pa v samostojnih sekcijah. Gregor Starc celo zapiše, da bi v obdobju med obema vojnama "lahko govorili o obdobju diktature gimnastike" (Naša pot, str. 236). Neglede na 'diktaturo gimnastike' je znano, da so se v nekaterih sokolskih društvih poleg telovadbe (redovne vaje, proste vaje, gimnastične sestave, telovadni plesi, orodna telovadba, talna telovadba/akrobatika) po neenotnem programu ukvarjali še z atletiko (tek, skok v daljino, skok v višino, met bremena), odbojko, košarko, sabljanjem, streljanjem, dvigovanjem uteži, rokoborbo, smučanjem, plavanjem, plezanjem po vrvi, peterbojem (tek na 200 metrov, skok v daljino, skok v višino, plezanje po vrvi, met 15 kilogramskega bremena) in najbrž še s katero panogo, ki sem jo pri prebiranju zapisov spregledal. Poseben odnos Sokola do športa je mogoče zaznati tudi po društvenih javnih nastopih. Sokol je namreč redno tradicionalno javno nastopal s tako imenovanimi 'telovadnimi produkcijami' (javni telovadni nastopi), ne pa tudi s 'športnimi produkcijami'. Čeprav so v nekaterih telovadnih društvih poleg telovadbe gojili tudi druge športne zvrsti, praviloma niso javno prirejali 'specialnih prireditev' ali 'specialne vadbe'. Zaradi takšnega odnosa do športa se pojavljajo pomisleki, da je Sokol sicer pomagal širiti šport (v okviru sokolskih pravil in 'gimnastičnega reda'), a hkrati je omejeval njegov polni razmah. **In s tega zornega kota je Bloudek kot prvi povojni predsednik športnega društva Ilirija učinkovito posegel v razvoj športa na Slovenskem med obema vojnama (1918–1941).** Pod Bloudkovim vodstvom se je Nogometni klub Ilirija razširil in preimenoval v Športni klub Ilirija. Leta 1929 je v Iliriji delovalo že devet športnih sekcij: nogometna, lahkootletska, plavalna, zimskošportna (pozneje smučarska), teniška, drsalna, težkoatletska, namiznoteniška, hazzenska (ženska športna igra, predhodnica rokometa) in nekoliko pozneje še sabljaška. Večina sekcij je nastala na Bloudkovo

pobudo. Te sekcije niso več delovale po sokolskih pravilih in 'gimnastičnem redu' oziroma po 'diktaturi gimnastike' (G. Starc), ampak so se avtonomno širile in razvijale v skladu z lastnimi hotenji in pravili. Sčasoma je **Ilirija postala največje športno društvo tako v slovenskem kot jugoslovanskem merilu. Po Iliriji so se zgledovala športna društva po vsej Sloveniji. Ilirija je nakazala prihodnji razvoj slovenskega športa. Osrednja osebnost Ilirije je bil Stanko Bloudek**, zato je iz tistih časov znano tudi reklo '**Ilirija je Bloudek**'. (Vir: Stepišnik D., *Stanko Bloudek*, str. 56–61). Če drži Stepišnikova trditev, je potemtakem **Bloudek s primerom Ilirije nakazal prihodnji razvoj slovenskega športa**.

Pri obravnavanju Bloudkovih zaslug za razvoj športa na Slovenskem je treba opozoriti na nekaj netočnosti, ki jih širi profesor. Takole zapiše: "Res je na prelomu devetnajstega v dvajseto stoletje v Ljubljani deloval Leo Bloudek (**ni v sorodu s Stankom**), ki je načrtoval in uporabljal teniška igrišča ..." Trditev v oklepaju je zapisal profesor, poudarjen črkopis pa uporabil S. K. Sporočilo navedka je tole: Stanko Bloudek nima nikakršne zveze s tenisom, ampak neki Leo Bloudek, ki s Stankom sploh **ni v sorodu**. Pregled Bloudkovega življenjepisa nam pove, da je Stanko imel dva strica: Boleslava in Leo(na). Leo(n) je torej **bil v sorodu** s Stankom (D. Stepišnik, *Stanko Bloudek*, str. 7). Hkrati tudi vemo, da je bil Stanko načelnih teniške sekcije. Odkritje profesorjeve 'mahinacije' za bistvo zadeve (poimenovanje priznanja) sploh ni pomembno, ampak le opozarja (in to ne prvič) na to, da ne gre verjeti vsega, kar profesor zapiše.

Zanimiva je tudi ponarejena nogometna zgodba, ki jo širi profesor. "Bloudek naj bi bil zaslužen za **prvo** (???, op. S. K.) nogometno žogo in nogometne čevlje v Sloveniji", zapiše profesor in se ob tem posmehljivo spreneveda in sprašuje, kako so v Sloveniji sploh lahko igrali nogomet pred Bloudkom, če je šele on prinesel prvo žogo in nogometne čevlje. Resnica je nekoliko drugačna od manipulativnega zapisa. Bloudek je bi tudi češki državljan in je pogosto zasebno ali službeno potoval v Prago, od koder je res nosil v Ljubljano nogometne žoge (pa sploh ne **prve!**) najprej v dijaški klub Hermes, ki ga je pomagal ustanoviti, in nato v Ilirijo, kjer je tudi sam krajši čas igral nogomet. Ni težko pojasniti Bloudkovega dobrodelnega dejanja: češke žoge so bile kakovostnejše in cenejše od naših. Bolj sprevržena je zgodba z nogometnimi

čevlji, ker si je pisec dovolil nedopustno zvižajo. V izvirnem besedilu je zapisano, da je Bloudek iz Prage prinesel 'prve **prave** nogometne čevlje'. **Prave! Pravi** nogometni čevlji imajo posebne čepke na podplatih. Bloudek je torej s Češke prinesel **prave** nogometne čevlje. Pisec nogometne zgodbe je ponaredil izvirno besedno zvezo tako, da je izpustil besedo **prave** in dobil okrnjeno besedno zvezo '**prve** nogometne čevlje', ki seveda ni resnična. Čevlji niso bili prvi, ampak **prvi PRAVI**. Gre za manipulacijo brez primere. Tudi zgodba o nogometnih čevljih ničesar ne pojasnjuje o domnevno napačnem poimenovanju državnega priznanja za športne dosežke, ampak le (že spet) opozarja bralce, da je treba profesorjeve zapise prebirati s kritično distanco.

Nestrpnost do Bloudka se kaže tudi v naslednjem primeru. Profesor gimnastike zapiše, da naj bi bil Bloudek "zaslužen za razvoj sabljanja", in posmehljivo doda, da se ob tej novici starosta sabljanja v Sloveniji Rudolf Cvetko obrača v grobu. Druga plat medalje je nekoliko drugačna: V opisih Bloudkovega delovanja najdemo podatek, da je Bloudek nekaj časa tudi sam sabljal in si nato prizadeval, da bi Športno društvo Ilirija, katerega član in nekaj časa tudi predsednik je bil sam, razširilo svoje delovanje še na sabljanje. Očitno je bil Bloudek uspešen, ker v analih preberemo, da je Športno društvo Ilirija imelo tudi sabljaško sekcijo. Sprašujem: ali je nekdo lahko "zaslužen za razvoj sabljanja", če na njegovo pobudo začne v njegovem društvu delovati nova sabljaška sekcija? Če je odgovor pritrdilen (o čemer najbrž ne more biti dvoma), bi Rudolf Cvetko zagotovo Bloudku čestital (brez obračanja v grobu) in posmehljiva opazka bi bila popolnoma odveč. Tudi zgodba o sabljanju več pove o njenem piscu kot o Stanku Bloudku.

In še ena črna pika Bloudku? Stanko Bloudek se je leta 1928 udeležil Zimskih olimpijskih iger v St. Moritzu. Ta dogodek naš profesor vidi takole: Bloudek naj bi na olimpijskih igrah nastopil kot umetnostni drsalec. Ko je bil že tam, je presodil, da ni dovolj dober, in zato ni nastopil. Profesor mu očita, da je z odstopom **prekršil temeljno Coubertinovo načelo**, ki pravi, da je 'pomembno sodelovati, ne pa zmagati'. Očitek je seveda razumeti kot hud (etični) prekršek, pravzaprav kot goljufijo: priti na igre in ne nastopiti. Nepristranski Bloudkov biograf drugače opiše ta primer. Direktor Muzeja športa (dr. Iztok Durjava) v knjižici *Leteči človek – Stanko Bloudek* izrecno zani-

ka gornjo 'diskvalifikacijo' Bloudka in zapiše, da je bil Bloudek v St Moritzu predstavnik vodstva olimpijske ekipe, ne pa tekmovallec (str. 49). Kdo nam torej laže? Da anahronistično Coubertinovo načelo 'pomembno je sodelovati, ne pa zmagati' že dolgo več ne velja (če je sploh kdaj v resnici veljalo), je profesor očitno pozabil.

Profesorja izjemno vznemirja naziv **inženir**, s katerim so nekateri pisci naslavljali Stanko Bloudka. (Kot da je to temeljno vprašanje slovenskega športa in državnega priznanja za delo v športu). Bloudku očita, da je **"dosledno** imenovan kot inženir", čeprav tega naziva zares nima. Očitek je mogoče razumeti tudi tako, da se je Bloudek sam razglašal za inženirja, čeprav formalno (uradno) tega naziva zares ni imel. Večina poučenih in natančnih piscev Bloudka ni naslavljalo z inženirjem. Celo na wikipediji (ki resda ni zanesljiv vir) ob imenu Stanko Bloudek ni naziva inženir. Nekateri pisci so priimku Bloudek dodajali naziv inženir, drugi ne. Vsekakor daleč od **doslednosti!** Prislov **dosledno** je profesorjeva izmišljotina (puhlica, *fake news*), ki je podtaknjena Bloudku. Pisec, ki mu gre Bloudek z nazivom inženir 'na živce', še zapiše: "Tega naziva (Bloudek) nima, saj **ni dokončal nobene šole** (poudaril S. K.), ki bi mu omogočala ta naziv." Poštena informacija je nekoliko drugačna. Bloudek se je vpisal na strojni oddelek štiriletnje Tehniške visoke šole v Pragi in študij **tudi dokončal** (šola! je dokončal! **Izobraževanje je dokončal**, op. S. K.), le diplomiral ni, kar bi mu nedvoumno formalno prineslo naziv inženir. Ob priložnostni izdaji knjižice *Ob 40. podelitvi Bloudkovih priznanj* sta pisca besedila (J. Pogačnik, M. Račič) zapisala, da si je Stanko Bloudek "naziv inženirja povsem zaslužil zaradi svoje originalne ustvarjalnosti, ki je že mejila na genialnost". Podobno zapiše tudi D. Stepišnik v knjigi *Stanko Bloudek*. Projekte, ki jih je ustvarjal Stanko Bloudek, so navadno izvajali inženirji. Bogata projektantska dejavnost Stanka Bloudka (brez naziva inženir) je opisana v ediciji Tehniškega muzeja Slovenije. V *Velikem slovenskem leksikonu* (DZS, 2006) Stanko Bloudek nima naziva inženir. Tudi v *Leksikonu Cankarjeve založbe* (1988) Bloudek ni predstavljen kot inženir. Kakšna **doslednost?** Leta 1982 je skupina raziskovalcev pod vodstvom inž. arh. dr. Borisa Leskovića objavila raziskavo z naslovom *Stanko Bloudek – projektant in graditelj*. Projektanti in graditelji so navadno inženirji. Prav tako je Bloudek doma in v tujini (Avstrija, Nemčija, Madžarska) zasedal delovna mesta, ki jih praviloma zasedajo inženirji. Ko je zapustil

tovarno v Budimpešti, kjer je bil nekaj časa zaposlen, je od lastnika tovarne dobil naslednje priporočilo: "Gospod **višji inženir** je bil v naši tovarni zaposlen kot šef-konstruktor ... Spoznali smo gospoda **višjega inženirja** Bloudka kot izredno spretnega in temeljitega z bogatimi ... izkušnjami nadarjenega konstruktorja" (D. Stepišnik, *Stanko Bloudek*, str. 29). Očitno se Bloudek ni sam oklical za inženirja, ampak si je s svojim delom pridobil 'inženirski' ugled. Doma je po zadnji vojni (od leta 1947) nekaj časa vodil gradbeno komisijo pri takratni Fizikalni zvezi Slovenije in pozneje pri Komiteju za fizikuro pri Vladi Republike Slovenije. Končno je bil vodja Projektivnega biroja Športne zveze Slovenije. Vse take in podobne komisije in odbore praviloma vodijo inženirji, zato ni nenavadno, da so mu nekateri manj natančni pisci iz nevednosti ali zaradi spoštovanja pritkali naziv inženir, čeprav formalno to ni bil. A naš profesor je spet našel dlako v jajcu. Bloudku očita, da "nikoli ni izrazil nezadovoljstva ob tem inženirskem naslavljanju", kar je še enkrat razumeti, da mu je bilo takšno naslavljanje všeč ali se je celo sam razglašal za inženirja. Vprašanje: Kako profesor ve, da Stanko Bloudek "nikoli ni izrazil nezadovoljstva ob tem inženirskem naslavljanju"? *Fake news?*

Ja, Bloudek res ni imel 'ceglca' (papirja, diplome, formalnega priznanja), vendar je štiriletno visoko šolo **dokončal (izobraževanje je končal, le pika na i mu je manjkala)**, hkrati pa sta ga življenje in delo ustoličila na mesto inženirja. Sploh pa naziv sam zase tako in tako še nič ne pove o ustvarjalnosti njegovega nosilca. Zgolj naziv tudi še ne naredi Človeka (z veliko začetnico). Čedalje bolj pogosto spoznavam, da bleščeč naziv še ni porok za izjemno ustvarjalnost v kaki stroki ali znanosti ali za pošteno javno delovanje. Ob tem se postavlja tudi načelno vprašanje, kaj je z najširšega družbenega zornega kota bolj koristno: ali z akademskim nazivom 'hoditi v službo', ki je dosegljiva le z nazivom, ali brez blestečega naziva ustvarjati nekaj koristnega, pomembnega, enkratnega, nepozabnega. Bloudek se je očitno odločil za drugo pot. In ni bil edini. Naj omenim samo nekaj meni znanih uspešnejših strokovnjakov na področju športne gimnastike: Boris Gregorka, Jože Mavrič, Toni Bolković, Jože Mešl, Vratičev trener Marjan Jemec, Jože Senica iz Brežic ... in še vrsta izjemnih trenerjev je brez blestečih akademskih nazivov uspešno ustvarjala 'na terenu'. Ali je Stanko Bloudek formalno bil inženir ali ni bil, za njegovo dokumentirano obsežno in

raznovrstno delovanje na področju športa sploh ni bistveno. Pa tudi ne za poimenovanje državnega športnega priznanja po njem. Sploh ni problem v tem, ali je Bloudek imel naziv inženir ali ne, je pa zelo resen problem, če visokošolski učitelj z znanstvenim nazivom javno širi netočne in nepreverjene informacije.

Naj na podlagi kompetentnih piscev o Bloudkovem delovanju v slovenskem športu zapišem še svoje mnenje o tezi, da bi se državno priznanje za dosežke v športu moral imenovati po drugem zaslužnem športnem delavcu. Ne vem, kdo je predlagal, da državno priznanje za dosežke na športnem področju dobi ime po Stanku Bloudku, a kdorkoli je to bil, se ni zmotil. Stanko Bloudek je pet desetletij posvetil športu. Bil je športni 'multipraktik', vsestranska športna osebnost. **Sam se je ukvarjal z nekaterimi športnimi vrstami** bodisi tekmovalno bodisi rekreativno, tako da je imel kar nekaj neposrednih lastnih izkušenj s tega področja. Bil je **dejaven kot spodbujevalec, funkcionar, organizator, športni učitelj, trener, mecen, mentor ter načrtovalec različnih** športnih objektov po vsej Sloveniji. Funkcionarske izkušnje je imel na **klubski/društveni, republiški, državi in mednarodni ravni**. Še posebno je učinkovito posegel v razvoj športa na Slovenskem med obema vojnama (1918–1941). Kot prvi povojni predsednik Nogometnega kluba Ilirija je dosegel, da je nogometni klub prerasel v Športno društvo Ilirija z več samostojnimi športnimi sekcijami. Trem je tudi načeloval. Resda so telovadna društva že prej gojila nekatere športne panoge, vendar le kot dopolnilno vadbo temeljnemu sokolskemu programu ter po sokolskih pravilih in 'gimnastičnem redu' (Naša pot, str. 114, 222, 231), zato je bil širši razmah posameznih športnih panog omejen. Bloudek je med svojim predsedovanjem Iliriji spodbujal ustanavljanje različnih športnih sekcij in njihovo samostojno delovanje. Tako so se različne športne panoge osamosvojile (osvobodile 'gimnastičnega reda') in se avtonomno širile in razvijale v skladu z lastnimi hotenji in pravili. **Ilirija je postala največje športno društvo tako v slovenskem kot jugoslovanskem merilu in po njej so se zgledovala športna društva po vsej Sloveniji. S takšno vsebino in organizacijskimi prijemi je Ilirija nakazala prihodnji razvoj slovenskega športa. Osrednja osebnost tega dogajanja je bil Stanko Bloudek**, zato je iz tistih časov znano tudi reklo '**Ilirija je Bloudek**'. Največjo vlogo v razvoju slovenskega

športa je Bloudek odigral kot projektant in graditelj **različnih športnih objektov po vsej Sloveniji**. Nekatere je sam ali s sodelavci tudi gmotno podprl (npr. ljubljansko kopališče Ilirija) ali celo s prostovoljnimi delom pomagal graditi. S tem je **ustvarjal temeljne pogoje za razvoj te ali one športne panoge**. Če ni razvite športne infrastrukture, **se šport ne more razvijati**. Če ni plavalnih bazenov, se plavalni šport ne more razmahniti. Če ni smučarskih skakalnic, ne nastajajo skakalci. **Svetovno znan je Bloudek postal prav z načrtovanjem smučarskih skakalnic in letalnic doma ter v tujini. Zaradi mednarodne prepoznavnosti so ga sprejeli v Mednarodni olimpijski komite.**

Priznanje, ki nosi ime po 'vsestranskem' športnem zanesenjaku Stanku Bloudku, simbolično sporoča, komu je namenjeno. Namenjeno zaslužnim osebnostim **neglede na športno zvrst in področje delovanja**. Priznanja dobivajo uspešni tekmovalci v različnih športnih zvrsteh, trenerji, športni pedagogi, raziskovalci, organizatorji, funkcionarji, publicisti, uspešni društveni delavci in drugi. Težko bi našli primernejšo osebnost, po kateri bi se imenovalo priznanje za dosežke na **celotnem športnem področju**. Priznanje za uspešno delovanje **zgolj na področju telovadbe oziroma športne gimnastike** pa bi utemeljeno nosilo ime zaslužne osebnosti s tega področja. Za ta namen bi bil primeren tudi dr. Viktor Murnik. In nič ne bi bilo narobe, če bi Bloudkovo priznanje posmrtno dobil tudi dr. Viktor Murnik za njegov prispevek k razvoju telovadbe/gimnastike.

Ad personam⁵

Profesor športne gimnastike s FŠ zelo rad z oporečniki 'njegove misli' obračunava z *ad personam* ideološkimi³ publicami, ki največkrat z osrednjo temo razprave nimajo nikakršne zveze, ampak so v prvi vrsti namenjene diskvalifikaciji oponenta in preusmerjanju pozornosti od osrednjega problema, ki je v obravnavi. Takšnemu slogu se profesor tudi v najini polemiki ni mogel ali hotel upreti. Ideoloških in žaljivih *ad personam* izmislekov ne bom komentiral, le nekaj najbolj nesmiselnih bom zbral na enem mestu – za zgodovinski spomin. Presojajo prepuščam bralcem.

Dr. I. Č. mi podtika "zanesljive (*komunistične*) vire", ki usmerjajo moje strokovne polemike. Obtoži me tudi, da sem "telesno kulturo preimenoval v športno kulturo", čeprav gre za svetovni pojav (resnico glej v D.

Tomić, *Teorija sporta*). Podtakne mi še izmislek, "da sem so-odgovoren, da v Sloveniji ni samostojnega ministrstva za telesno vzgojo". Visokošolski učitelj z akademskim nazivom mi podtika, da "nasprotujem zgodovini in znanosti sploh", ker menda "zanikujem pravico vsem, ki se ukvarjajo z zgodovino npr. srednjega veka ali antike". Na pomoč kliče celo Kopernika in Newtona, ker menda trdim, "da zemeljske težnosti ni več"? Same puhlice! Obregne se tudi ob moj domnevno 'nezakonit' podpis ob prispevku v reviji *Šport*, čeprav tega dodaja uredništvo revije v skladu z uredniškimi normativi. (Profesorja vabim, da si ogleda, kako so podpisani moji izvirni prispevki, ki so bili poslani uredništvu, opravičila pa ne pričakujem). Zaradi domnevnega 'nezakonitega' podpisa prispevka v tej reviji sem obtožen, da se "požvižgam na zakonska določila", kar lahko pomeni, da sem nasprotnik vladavine prava in pravne države. Hude obtožbe so to! Očita mi tudi, da "nisem ugovarjal, ko so nekdanjega predsednika države Janeza Stanovnika razglašali za očeta naroda". Tudi to je huda obtožba, ker namiguje na to, da sem bil apologet takratne oblasti. Profesor tudi mojo starost 'taktično' ponaredi, ker "devetletniki pa res še ne razumejo, kaj se (leta 1945) dogaja okoli njih". (Profesor, hvala za pomladitev, računstvo pa kljub temu nezadostno). Profesorja na ravni *ad personam* moti še več stvari, ki ustrezajo izrazu *puhlice*; tega je profesor lepo razložil kot nekaj, kar dejansko ne obstaja ali se dejansko ni zgodilo. "Bučke"! je vzkliknil nekdo, ki sledi 'črkarski pravdi' in profesorjevim udarcem pod pas. V sodobnem publicističnem žargonu temu pravijo *fake news*.

Lažnivi izmislek o ministrstvu za telesno vzgojo pa le moram komentirati. V resnici je bilo prav obratno od očitane: ob osamosvojitvi sem se javno (v glasilu Delo) zavzel za samostojno ministrstvo za šport in se skliceval na takratno francosko vlado, ki je takšno ministrstvo imela. Žal ni bilo širše strokovne in medijske podpore, hkrati pa oblast nikoli ni bila posebno naklonjena športu z vsemi njegovimi pojavnimi oblikami, zato je bila tudi bitka 'osamljenega jezdeca' za samostojno športno ministrstvo že vnaprej obsojena na neuspeh. Takšno ministrstvo pa še zdaj podpiram. Tole pojasnilo ni namenjeno samoobrambi, ampak je le sporočilo bralcem, da tudi univerzitetni profesor razširja nepreverjene in neresnične informacije. Res škoda, da se 'črkarska pravda' namesto strokovnega razčiščevanja enostransko sprevrača v lažno obstreljevanje *ad personam*.

Opombe

¹**Audiat et altera pars**, znana stara grška modrost, ki jo v intelektualnem svetu ne gre prejavljati, pomeni pa **naj se sliši tudi druga plat**. Čeprav gre za staro načelo kazenskega prava, je tudi na sploh v znanosti in vsakdanjem življenju še vedno *conditio sine qua non* (nujen, prvi pogoj) pri iskanju resnice.

²**Sofizem**, filozofski tērmin; *Slovar slovenskega knjižnega jezika* opredeli sofizem kot "navidezno resnico, namerno zavajajočo trditev". V *Malem leksikonu logike* (Andrej Ule, Tehniška založba Slovenije, 1997) preberemo, da je sofizem "varljiv sklep, ki nastane z zavestnim kršenjem logičnih pravil, daje pa videz veljavnosti". F. Verbič (v svojem *Slovarju tujk*) sofizem pojasni kot "formalno pravilen, a v jedru nepravilen, varljiv, največkrat zavestno goljufiv sklep (izpeljan iz napačnih premis ...)".

³**Ideologija, ideološki govor**. Antipod ideološkemu govoru je strokovni/znanstveni govor. Med obema je bistvena razlika. Namen strokovnega/znanstvenega govora je izrekanje resničnih dejstev neglede na učinek na javnost, namen izrekanja ideološkega govora pa je učinek na javnost neglede na resničnost povedanega. Za strokovni/znanstveni govor je potrebno logično dokazovanje ali empirično potrjevanje izrečenega. Ideološki govor se ne ozira na dokazljivo resničnost izgovorjene ali zapisane trditve, ker temelji predvsem na čustvih, željah, osebnih (ne)vrednotah in domnevah njegovega avtorja ali skupine somišljenikov. Tvorec strokovnega/znanstvenega govora je zavezan resničnim in dokazljivim dejstvom, kar za tvorca ideološkega govora ne velja, ker je namenjen 'komunikacijski zaslepitvi', ki diskvalificira drugače mislečega. (Zbornik *Simpozij Slovenski jezik v znanosti 2, Razlika med znanstvenim in ideološkim govorom s stališča pragmatičnega jezikoslovja*, str. 25-33).

⁴**Bučke**, sodoben žargonski izraz za 'traparije', izmišljotine, laži, leporečje, nesmisle in podobno. V slovenski politiki se pogosto srečujemo s 'prodajanjem bučk'. Sodobna tuja sopomenka je *fake news*.

⁵**Ad personam**, napad na osebo; tudi *ad hominem*. Nasprotno: *ad rem*, k stvari, k vprašanju, o 'predmetu in problemu' razprave.

⁶**Teza**, trditev, ki jo je treba dokazati, utemeljiti; filoz. po Heglu: trditev, ki ji nasprotuje druga trditev.

Tendenciozen, slabš., s pristranskim prikazovanjem dogodka doseči prepričevalen učinek.

dr. Silvo Kristan, upokojeni profesor
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport
silvo.kristan@guest.arnes.si